

Veckans växt v. 36 2009

Kardvädd (*Dipsacus fullonum*)

”Man tar vad man har och gör det man behöver!” tycks ha varit ett motto i det gamla bondesamhället. När man skulle bearbeta ullen inför spinning eller tovning var kardväddens riviga fruktställningar utmärkta **”borstkammar”**. Växten lämpade sig också utmärkt för att rugga upp vävda ulltextiler.

I textilindustrins barndom trädde kardväddens fruktställningar på långa stag likt ett pärlband som med ångkraft roterade över väven. Avsikten med uppruggningen var att få ett luftigare och varmare tyg eller att förbättra infärgningen av fibrerna i ett redan vävt tyg. Mestadels valkades (filtades) tyget efteråt i vatten blandat med jäst urin eller såplösning för att uppnå en hållbarare, kompaktare och vattentät struktur (vadmalstyng). Ullfibrerna hakar då i varandra och filtas tätt ihop. Man förstår hur tåligt tyget blev, när vikingarna till och med hade valkade ullsegl! När man tovar, till skillnad från valkar, filtrar man ihop ull som varken är spunnen, vävd eller stickad.

Kardvädd kallas ibland vilseledande Kardtistel, men hör inte ens till familjen korgblommiga växter som tistlarna utan till familjen väddväxter. Växten är ursprungligen hemmahörande i Medelhavsområdet, men förvildade exemplar kan påträffas i vårt land. Kardväddens blommor är rosa till violetta och sitter samlade på nästan decimeterlånga kolvliknande huvud. Blomningen börjar som ett bälte i mitten och breder ut sig både uppåt och nedåt. Mellan varje enskild blomma sitter fjäll som är tornuddiga med en lång och rak spets. Med kardväddens fjäll som förlaga utvecklades senare den hakförsedda metallborsten kardan.

Den som är lyckligt lottad och behärskar de klassiska språken, eller har ett passande uppslagsverk, kan ofta utifrån artnamnet få intressant information om växten. Kardvädden heter på latin *Dipsacus fullonum*. Jens Corneliusson skriver i sin bok om *”Växternas namn”* att *dipsa* på grekiska betyder törst. Dipsakus var i det gamla Grekland namnet för sockersjuka eller diabetes. Namnet syftar på den törst som är ett tidigt symptom på sjukdomen. Anledningen till växtnamnet är att de stjälskomfattande bladen vid basen bildar en bägare som fångar

upp dagg och regnvatten, som den törstige kan dricka. Artepitetet *fullonum* kommer ur latinska *fullo* = valkare, dvs. en person som valkade tyger.

Inom folkmedicinen har regnvattnet i bladvecket används som ögonvatten, men också mot fräknar och vårtor. (Säkerligen ganska verkningslös.) Roten har ansetts stimulera aptiten samt vara urin- och svett drivande. Trots att kardvädden idag varken är en kraftfull medicinalväxt eller oumbärlig inom

textilindustrin, är den odlingsvärd! Sommar som vinter är växten otroligt dekorativ och pryder sin plats i blomrabatten.

Text och foto: Else-Marie K. Strese